

Könül Həsənzadə
Azərbaycan Dillər Universiteti

10.30546/2518-752X.1.601.1230

SÜNİ İNTELLEKTİN İNGİLİS DİLİNİN TƏDRİSİNDƏ ROLU

Açar sözlər: *süni intellekt, ingilis dilinin tədrisi, ELT, təhsildə AI, dil öyrənmə texnologiyaları, intellektual repetitorluq sistemləri, chatbotlar, nitqin tanınması*

Keywords: *artificial intelligence; English language teaching; ELT; AI in education; language learning technologies; intelligent tutoring systems; chatbots; speech recognition*

Ключевые слова: *искусственный интеллект; преподавание английского языка; ELT; ИИ в образовании; технологии изучения языка; интеллектуальные репетиторские системы; чат-боты; распознавание речи*

Dünyada baş verən sürətli inkişafлар çərçivəsində təhsil sahəsində də köklü dəyişikliklər izlənilməkdədir. Son zamanlar dünyanı heyrətləndirən süni intellekt (AI) məfhumu fənlər üzrə pedaqoji təcrübələri yenidən formalaşdıran transformasiyaedici qüvvə kimi təhsil mütəxəssislərinin də diqqətini çəkmişdir. Bu sahədə ingilis dilinin tədrisi (ELT) süni intellektlə idarə olunan alət və sistemlərin inteqrasiyası səbəbindən əhəmiyyətli dəyişikliklərlə üzləşmişdir. Ağıllı repetitorluq sistemləri və avtomatlaşdırılmış rəy platformalarından tutmuş, süni intellektlə işləyən “chatbot”lara və səsini tanınması texnologiyalarına qədər, süni intellekt dil öyrənmə təcrübələrini fərdiləşdirmək və təkmilləşdirmək üçün getdikcə daha çox istifadə olunmağa başlamışdır.

İngilis dilinin lingua franca kimi qlobal yayılması effektiv və genişlənə bilən dil tədrisinə tələbi artırdı. Ənənəvi sinif metodları bir çox kontekstlərdə effektiv olsa da, çox vaxt ayrı-ayrı tələbələrin müxtəlif ehtiyaclarını və öyrənmə üslublarını qarşılamaq üçün mübarizə aparır. Süni intellekt fərdiləşdirilmiş təlimat, adaptiv rəy, vaxt və məkan məhdudiyyətlərindən kənarda fəaliyyət göstərə bilən interaktiv öyrənmə mühitlərini təmin etməklə perspektivli həll yolu təklif edir. Grammarly, Duolingo, ChatGPT və ELSA Speak kimi alətlər öyrənənlərin ingilis dili biliklərini inkişaf etdirmələrinə dəstək olmaq üçün süni intellektdən necə istifadə edildiyinə bir neçə nümunədir.

Bununla belə, AI-nin ELT-yə inteqrasiyası heç də asan baş vermedi. Məlumatların məxfiliyi, alqoritmik qərəzlilik, pedaqoji uyğunlaşma və müəllim hazırlığı ilə bağlı narahatlıqlar təhsil mühitində AI-nin etik və praktiki nəticələri ilə bağlı mühüm suallar doğurur. Bundan əlavə, süni intellekt texnologiyalarına artan inam dil öyrənmə prosesində müəllimin rolunun yenidən qiymətləndirilməsini zəruri edir, insan və maşın təlimatı arasında balans haqqında daha geniş müzakirələrə səbəb olur.

Tədqiqat işi ingilis dilinin tədrisində süni intellektin çoxşaxəli rolunu araşdırmağa istiqamətlənmişdir. O, ELT-də əsas AI tətbiqlərini tədqiq edərək onların

effektivliyini qiymətləndirəcək və onların tətbiqi ilə bağlı problemləri müzakirə edəcək. Bundan əlavə, araşdırmada pedaqoji və etik mülahizələrə toxunulacaq və AI-nin dil təhsilinə inteqrasiyası üçün gələcək istiqamətləri təklif edəcəkdir. Mövcud ədəbiyyatın və nümunələrin tənqidi təhlili vasitəsilə bu tədqiqatın məqsədi süni intellektin ingilis dilinin tədrisinin gələcəyini necə formalaşdırdığına dair hərtərəfli icmalı təqdim etməkdir.

İngilis dilinin tədrisində (ELT) süni intellektin (AI) rolunu başa düşmək üçün ilk növbədə əsas anlayışları müəyyən etmək və onları daha geniş təhsil kontekstində yerləşdirmək vacibdir. Süni intellekt maşınların və ya kompüter proqramlarının problem həll etmək, dil anlamaq, öyrənmək və qərar qəbul etmək kimi adətən insan zəkasını tələb edən tapşırıqları yerinə yetirmək qabiliyyətinə malik bir proqramdır. (Russell & Norvig, 2020). Təhsildə AI sistemləri təlimat tapşırıqlarını təkrarlamaq və ya artırmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur və bununla da fərdiləşdirilmiş və məlumatlara əsaslanan öyrənmə təcrübələri təklif olunur.

Texnologiya və dil təhsilinin kəsişməsində ən erkən inkişaflardan biri Kompüter Dəstəklili Dil Öyrənilməsinin (CALL) tətbiqi oldu. Lügət məşqləri, qrammatik təlimlər və multimedia məzmunu vasitəsilə dil təlimatını dəstəkləmək üçün CALL proqram təminatından istifadə edir. Bununla belə, ənənəvi CALL sistemləri əsasən statik idi və fərdi tələbə ehtiyaclarına uyğunlaşmaq qabiliyyəti yox idi. Bu məhdudiyyət Intelligent Computer-Assisted Language Learning (ICALL) kimi tanınan CALL-ın daha mürəkkəb bir qolunun yaranmasına səbəb oldu. ICALL sistemləri daha dinamik və interaktiv öyrənmə mühitləri yaratmaq üçün təbii dil emalı (NLP), nitqin tanınması və ekspert sistemləri kimi AI texnologiyalarını özündə birləşdirir (Heift & Schulze, 2007).

Təbii dil emalı (NLP) kompüterlərə insan dilini başa düşməyə və yaratmağa imkan verir ki, bu da onu ELT-də bir çox AI tətbiqləri üçün təməl texnologiyaya çevirir. NLP vasitəsilə süni intellekt tələbə yazılarını təhlil edərək, qrammatik səhvləri aşkarlaya, rəy bildirə və hətta danışiq təcrübəsini simulyasiya edə bilər. Avtomatik Nitqin Tanınması (ASR) danışiq və tələffüz alətlərində istifadə olunan digər əsas süni intellekt komponentidir və öyrənənlərə danışiq ingiliscəsinin real vaxt rejimində qiymətləndirmələrini almağa imkan verir.

ELT-də AI-nin istifadəsində mərkəzi konsepsiya fərdiləşdirmədir. Süni intellektlə idarə olunan sistemlər fərdi öyrənmə profillərinə məzmun, tempin sürəti və rəyi uyğunlaşdırmaq üçün alqoritmlərdən istifadə edərək, şagirdlərin performansını və davranışını haqqında məlumat toplayır. Bu adaptiv öyrənmə modeli, öyrənənin tərəqqisini izləmək, yanlış təsəvvürləri müəyyən etmək və məqsədyönlü dəstək təklif etməklə canlı repetitorların təkbətək rəhbərliyini təkrarlamaq məqsədi daşıyan İntellektual Repetitorluq Sistemləri (İTS) tərəfindən dəstəklənir (VanLehn, 2006).

ELT kontekstində AI bir çox pedaqoji funksiyalara xidmət edir: o, təcrübəni asanlaşdırır, qiymətləndirməni təmin edir, əks əlaqəni dəstəkləyir və oyunlaşdırılmış elementlər vasitəsilə motivasiyanı artırır. Süni intellektin inteqrasiyası fərdiləşdirilmiş təlimatın həyata keçirilməsinin çətin olduğu böyük və ya uzaq siniflərdə xüsusilə dəyərlidir. Bununla belə, süni intellekt vasitələrinin effektiv olması üçün onlar sağlam dil əldə etmə nəzəriyyələri ilə uyğunlaşmalı və dil öyrənmənin sosial-mədəni ölçülərini nəzərə almalıdırlar.

Sahə inkişaf etməyə davam etdikcə, tədqiqatçılar və praktikantlar getdikcə daha çox süni intellektin texnoloji imkanlarına deyil, həm də onun pedaqogika, ədalətlik və peşəkar inkişaf üçün təsirlərinə diqqət yetirirlər. Bu fon mövcud olduqda, aşağıdakı bölmələr ELT-də AI-nin xüsusi təbiiqlərini araşdıracaq və onların tədris və təlim nəticələrinə təsirini təhlil edəcəkdir.

Süni intellektin İngilis dilinin tədrisinə (ELT) integrasiyası hər biri müxtəlif dil bacarıqlarını və öyrənənlərin ehtiyaclarını hədəfləyən müxtəlif alətlər və proqramların inkişafına gətirib çıxardı. Bu alətlər fərdiləşdirilmiş və interaktiv öyrənmə təcrübələrini təmin etmək üçün təbii dil emalı (NLP), maşın öyrənməsi, avtomatik nitqin tanınması (ASR) və böyük məlumat analitikası kimi texnologiyalardan istifadə edir. Aşağıda ELT-də AI təbiiqlərinin əsas kateqoriyaları verilmişdir.

İntellektual Repetitorluq Sistemləri (İTS)

İntellektual Repetitorluq Sistemləri (İTS) insan repetitor rolunu simulyasiya etmək üçün hazırlanmış süni intellektə əsaslanan platformalardır. Tələbə performansına dair məlumatları toplamaq və təhlil etməklə, ITS-lər fərdiləşdirilmiş məzmun, göstərişlər və düzəldici rəy təklif edərək, təlimatlarını real vaxt rejimində uyğunlaşdırırlar. ELT kontekstində ITS-lər qrammatika təlimatını, lüğətin mənimsənilməsini və oxuduğunu başa düşməyi dəstəkləyə bilər.

Məsələn, ITS öyrənənin fel zamanlarından ardıcıl sui-istifadəsini aşkarlaya və keçmiş və indiki zamanın istifadəsinə daha çox diqqət yetirmək üçün gələcək məşqləri tənzimləyə bilər. Bu sistemlər şagird daxiletmələrini başa düşmək və kontekstə uyğun cavablar yaratmaq üçün NLP-yə çox etibar edir. Tədqiqatlar göstərmişdir ki, ITS-lər, xüsusən də dərhal əks əlaqənin vacib olduğu sahələrdə şagird nailiyyətlərində əhəmiyyətli nailiyyətlərə səbəb ola bilər (VanLehn, 2006).

Süni intellektlə işləyən yazı köməkçiləri

Grammarly, QuillBot və ProWritingAid kimi alətlər qrammatika korreksiya, stilistik təkliflər, lüğətin təkmilləşdirilməsi və hətta plagiat aşkarlanması təklif etməklə öyrənənlərə yazmaqda kömək etmək üçün süni intellektdən istifadə edir. Bu vasitələr həm formal sinif otaqlarında, həm də xaricində geniş şəkildə istifadə olunur, şagirdlərə yazılarının aydınlığını, ardıcılığını və düzgünlüyünü təkmilləşdirməyə kömək edir. Bu vasitələrin effektivliyi mətn daxiletməsini real vaxtda təhlil etmək üçün NLP-dən istifadə etmələrindədir. İngilis dilini öyrənənlər üçün yazı köməkçiləri qrammatika qaydaları və stilistik konvensiyalar haqqında metakognitiv məlumatlılığı təşviq edən özünü redaktə etmək və yenidən nəzərdən keçirmək üçün xüsusilə faydalıdır. Bununla belə, bu cür vasitələrə həddən artıq etibar etmək, düzgün istifadə edilmədiyi təqdirdə müstəqil yazı bacarıqlarının inkişafına da mane ola bilər (Syuhra et al., 2025).

Çatbotlar və Danışq Agentləri

ChatGPT, Replika kimi süni intellekt çatbotları və Duolingo kimi platformalarda quraşdırılmış dilə xas botlar insan söhbətini simulyasiya edərək öyrənənlərə dialoqa əsaslanan təcrübədə iştirak etməyə imkan verir. Bu alətlər təbii danışq nümunələrini modelləşdirmək, əlavə suallar vermək və lüğət dəstəyi verməklə danışq və yazı təcrübəsinə dəstək verir. Məsələn, şagird AI agenti ilə söhbət edərək restoranda yemək sifariş etməyi və ya iş müsahibəsi keçirməyi məşq edə bilər. Çatbotlar mühakimə olunmayan mühit təklif etməklə öyrənənlərin affektiv filtrlərini azalda bilər ki, bu da xüsusilə danışma narahatlığı olan tələbələr üçün faydalıdır.

dır. Bundan əlavə, danışiq agentləri mədəni konteksti dərslərə təqdim edə, öyrənənləri idiomatik ifadələrə və pragmatik dil istifadəsinə məruz qoya bilər. Bununla yanaşı, bu sistemlər proqramlaşdırılmış cavabları ilə məhdudlaşır və kontekst, sarkazm və ya mürəkkəb qrammatik konstruksiyaların nüanslı anlaşılması ilə mübarizə apara bilər. Böyük dil modellərində (LLM) davam edən inkişaf bu məhdudiyyətləri aradan qaldıraraq, çatbotları getdikcə daha təkmil və həssas edir (Katinskaia, 2025).

Tələffüz və Danışıq Vasitələri

ELSA Speak, Google Speech-to-Text və Rosetta Stone kimi alətlər tələffüz və rəvanlığı qiymətləndirmək üçün avtomatik nitqin tanınmasından (ASR) istifadə edir. Bu alətlər şagirdin nitqini qeyd edir, onu anadilli modellərlə müqayisə edir və intonasiya, ritm və stress kimi aspektlər üzrə düzəldici rəy təklif edir.

İngilis dilini öyrənənlər, xüsusən də yerli olmayan mühitlərdə təhsil alanlar üçün bu alətlər əvəzolunmaz danışiq təcrübəsi təklif edir. Şagirdlər tələffüz xətaləri ilə bağlı dərhal, dataya əsaslanan fikirlər əldə edə və zamanla irəliləyişləri izləyə bilərlər. ASR əsaslı alətlər həmçinin dinləmə bacarıqlarının inkişafını dəstəkləyir, çünki öyrənənlər dəqiq fonoloji nümunələri tanımaq və təkrar istehsal etmək üçün təlim alırlar.

Faydalarına baxmayaraq, nitqin tanınması alətləri tez-tez güclü vurğu və ya fon səs-küyü ilə mübarizə aparır və ingilis dilinin bütün növlərinə bərabər şəkildə uyğun gəlməyə bilər, bu da linqvistik inklüzivliklə bağlı narahatlıqları artırır.

Adaptiv Tədris Platformaları

Duolingo, LingQ və Babbel kimi platformalar adaptiv öyrənmə üçün süni intellektdən istifadəni nümunə göstərir. Bu proqramlar bacarıq səviyyələrini müəyyən etmək və müvafiq olaraq dərs çətinliyini tənzimləmək üçün öyrənənlərin qarşılıqlı əlaqəsini izləyir. Oyunlaşdırma və fərdiləşdirilmiş rəy vasitəsilə bu alətlər öyrənənləri həvəsləndirmək və maraqlandırmaq məqsədi daşıyır. Məsələn, Duolingo-nun süni intellektə əsaslanan alqoritmləri dərs məzmununu səhv tezliyi və şagird seçimləri əsasında tənzimləyir. Müəyyən bir qrammatik quruluşla mübarizə aparan istifadəçilərə əlavə təcrübə verilir, ustalıq nümayiş etdirənlər isə daha təkmil səviyyələrə köçürülür. Oyunlaşdırılmış elementlərin (məsələn, liderlər lövhələri, mükafatlar) və adaptiv təlimatın birləşməsi şagirdin motivasiyasını artırır və davamlılığını artırır.

Süni intellekt texnologiyaları ingilis dilinin tədrisinə getdikcə daha çox inteqrasiya olunduqca, tədqiqatçılar və pedaqoqlar diqqətlərini onların faktiki effektivliyini qiymətləndirməyə yönəldiblər. Süni intellektin potensialı ilə bağlı ilkin həvəs geniş yayılmış olsa da, artan empirik tədqiqatlar və sinif təbiiqləri toplusu AI-nin dil öyrənmə nəticələrini necə artırdığına dair konkret sübutlar təqdim edir. Bu bölmə ELT-də süni intellekt vasitələrinin pedaqoji effektivliyini tədqiq edir, diqqəti şagird performansının, məşğulluğun və təlimat keyfiyyətinin təkmilləşdirilməsinə yönəldir.

Təkmilləşdirilmiş Fərdiləşdirmə və Tələbə Muxtariyyəti

ELT-də AI-nin ən əhəmiyyətli üstünlüklərindən biri öyrənmə təcrübələrini fərdiləşdirmək bacarığıdır. Təlimin çox vaxt vahid olduğu ənənəvi sinif otaqlarından fərqli olaraq, AI alətləri məzmunu, tempi və rəyi fərdi öyrənənlərə uyğunlaşdırma bilər. Məsələn, Ağıllı Repetitorluq Sistemləri (ITS) tələbənin bacarıq səviyyə-

sinə və öyrənmə tarixinə uyğunlaşır və bununla da dil əldə etmək üçün fərdi yol yaradır. Bu fərdi yanaşma daha yüksək məşğulluq və biliyin daha yaxşı saxlanması ilə əlaqələndirilir (VanLehn, 2006).

Duolingo və Babbel kimi adaptiv platformalar, tapşırıqlara sərf olunan vaxt, dəqiqlik dərəcələri və ümumi səhvlər kimi şagird davranışını davamlı olaraq izləyir və dərs məzmununu müvafiq olaraq tənzimləyir. Bu həssaslıq şagirdin muxtariyyətini artırır və öz-özünə öyrənməyə təşviq edir ki, bu da böyüklər və qeyri-ənənəvi təhsil mühitlərində olanlar üçün xüsusilə faydalıdır (Suh, 2025).

Dil Bacarıqlarının Təkmilləşdirilməsi

Çoxsaylı araşdırmalar təsdiqləyib ki, süni intellektə əsaslanan alətlər əsas dil bacarıqlarında ölçülə bilən təkmilləşdirmələrə gətirib çıxarır: oxuma, yazma, dinləmə, danışma, qrammatika və lüğət. Grammarly kimi süni intellektlə işləyən yazı köməkçiləri öyrənənlərə qrammatik strukturlar, lüğətdən istifadə və yazı uyğunluğu haqqında dərhal rəy verir. Bu, metalingvistik şüurun inkişafına təkan verir və öyrənənlərə yazılarını iterativ şəkildə dəqiqləşdirməyə imkan verir. Eynilə, ELSA Speak kimi Avtomatik Nitqin Tanınması (ASR) istifadə edən danışma vasitələrinin öyrənənlərin tələffüzü, səlisliyi və şifahi ünsiyyətdə inamını əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırdığı göstərilmişdir. Şagirdlər stress, intonasiya və artikulyasiya haqqında ani rəy alırlar ki, bu da vaxt məhdudiyyətləri və ya siniflərin böyük olması səbəbindən ənənəvi sinif şəraitlərində həll etmək çox vaxt çətin olur. ChatGPT kimi süni intellekt chatbotları simulyasiya edilmiş dialoqlar şəklində danışq və yazı təcürbəsini asanlaşdırır. Bu alətlər öyrənənlərə ingilis dilində real, spontan danışq nümunələri ilə tanış olmağa kömək edir. Katinskaia tərəfindən 2025-ci ildə aparılan bir araşdırma, 4 həftə ərzində hər gün 20 dəqiqə süni intellektə əsaslanan danışq agentlərindən istifadə edən şagirdlərin həm nitq səlisliyində, həm də leksik müxtəliflikdə statistik əhəmiyyətli irəliləyişlər göstərdiyini göstərdi.

Şagirdlərin Motivasiyasının və İştirakının Artırılması

ELT-də AI-nin digər təqdirəlayiq təsiri şagird motivasiyasının artırılmasıdır. Süni intellektə əsaslanan tətbiqlər tez-tez nailiyyət və rəqabət hissi yaradan nişanlar, tərəqqi çubuqları və liderlər lövhələri kimi oyunlaşdırılmış elementləri özündə birləşdirir. Bu xüsusiyyətlər diqqəti saxlamaqda və müntəzəm məşq etməyi təşviq etməkdə xüsusilə təsirlidir. Bundan əlavə, AI alətləri tərəfindən təmin edilən dərhal və davamlı rəy nəzarət və nailiyyət hissini gücləndirir. Şagirdlər artıq müəllimlərin qiymətləndirmələrini gözləməli deyil, onların tərəqqisini real vaxt rejimində izləyə bilirlər ki, bu da öyrənmə məqsədlərini gücləndirir və özünə inam yaradır.

Syuhra et al tərəfindən geniş miqyaslı tədqiqatda (2025) Asiya və Avropada 600-dən çox universitet tələbəsinin iştirak etdiyi hesabatla görə, süni intellektlə gücləndirilmiş ELT alətlərindən istifadə edən tələbələr tək ənənəvi təlimat alan nəzarət qruplarında olanlara nisbətən əhəmiyyətli dərəcədə yüksək motivasiya və daha tez-tez könüllü dil təcürbəsi nümayiş etdiriblər.

Müəllimə dəstək və təlimin keyfiyyəti

Süni intellekt alətləri tez-tez öyrənənlər üçün üstünlüklərlə əlaqələndirilsə də, onlar müəllimlər üçün də əhəmiyyətli dəstək təklif edirlər. Elektron qiymətləndirici və Kriteriya kimi süni intellektdən istifadə edən qiymətləndirmə alətləri yazılı tapşırıqların qiymətləndirilməsini avtomatlaşdırır, müəllimlərin daha mənalı təlimat tapşırıqları üçün vaxtını azad edir. Bu alətlər sinif üzrə güclü və zəif tərəf-

ləri göstərən analitik hesabatlar yarada bilər ki, bu da müəllimlərə təlimatı daha effektiv şəkildə hədəfləməyə imkan verir. Bundan əlavə, süni intellektlə idarə olunan tablolar məlumat əsasında qərar qəbul etməyə imkan verən öyrənənlərin tərəqqisi və işə cəlb edilməsi haqqında məlumat verir. Müəllimlər çətinlik çəkən tələbələrə erkən müəyyən edə və problemlər kritik hala gəlməmişdən əvvəl müdaxilə edə bilərlər. Bu cür formativ qiymətləndirmə tədrisi daha həssas edir və sübuta əsaslanaraq ümumi təlim keyfiyyətini artırır.

Tədqiqatın son sübutları

2024-2025-ci illərdə ortaya çıxan tədqiqatlar AI-nin ingilis dilinin öyrənilməsinə müsbət təsirini təsdiq etməyə davam edir. Məsələn, Suh-un (2025) fərdiləşdirilmiş süni intellekt müəllimləri üzərində apardığı eksperimental tədqiqatı müəyyən etdi ki, süni intellekt əsasında təlim alan tələbələr konventillərdən istifadə etməklə öyrədilənlərə nisbətən lüğət testlərində 18%, yazılı qiymətləndirmələrdə isə 12% yüksək nəticə əldə edə bildilər.

Perspektivli potensialına baxmayaraq, süni intellektin ingilis dilinin tədrisinə (ELT) inteqrasiyası problemlərsiz də ötürməyib. Süni intellekt dil təlimini təkmilləşdirə bilsə də, onun effektivliyi kontekstdən, dizayndan, əlçatanlıqdan və etik mülahizələrdən çox asılıdır. Bu bölmə texniki, pedaqoji, etik və sosial məsələlər də daxil olmaqla ELT-də AI-nin istifadəsi ilə bağlı əsas məhdudiyyətləri və riskləri araşdırır.

Məlumat məxfiliyi və təhlükəsizlik problemləri

Süni intellektlə dəstəklənən təhsildə ən aktual problemlərdən biri şagird məlumatlarının toplanması və istifadəsidir. Süni intellekt sistemləri fərdiləşdirilmiş rəy bildirmək üçün istifadəçi performans, davranış nümunələri, səs yazıları və yazı nümunələri kimi böyük miqdarda şəxsi məlumatlara əsaslanır. Bununla belə, bu etibarlılıq, məlumat təhlükəsizliyi, sahiblik və razılıqla bağlı ciddi suallar doğurur.

Bir çox kommersiya dil öyrənmə platformaları istifadəçi məlumatlarını uzaq serverlərdə, məlumatların mühafizəsi qanunları zəif olan hüquq kontorlarında saxlayır. Bu məlumatların necə toplandığı, saxlandığı və paylaşıldığı ilə bağlı şəffaflığın olmaması sui-istifadə və ya pozuntu riskini artırır. Şagirdlər, xüsusən də yetkinlik yaşına çatmayanlar bu cür alətlərdən istifadənin nəticələrindən tam xəbərdar olmaya bilər və məktəblər üçüncü tərəf proqramlarının təhlükəsizliyini qiymətləndirmək qabiliyyətinə malik olmaya bilər (Syuhra et al., 2025).

Bundan əlavə, rəqəmsal idarəetmənin zəif inkişaf etdiyi regionlarda süni intellekt alətlərinin təhsildə etik tətbiqinə rəhbərlik edən heç bir aydın qaydalar olmaya bilər. Bu, həssas tələbələrə nəzarət, ayrı-seçkilik və ya istismara məruz qoya bilər.

Alqoritmik qərəz və linqvistik bərabərsizlik

Süni intellekt sistemləri yalnız öyrədildikləri məlumatlar qədər obyektivdir. Əgər dil modellərini öyrətmək üçün istifadə edilən məlumat dəstləri qərəzlidirsə (müəyyən dialektlərə, vurğulara və ya sosial-mədəni kontekstlərə üstünlük verirsə), AI alətləri istəmədən dil bərabərsizliklərini gücləndirə bilər. Məsələn, nitqin tanınması vasitələri qeyri-dəqiq vurğuları və ya regional ingilis dili növlərini işləyərkən çox vaxt zəif işləyir, bu da qeyri-dəqiq qiymətləndirmələrə və ya geribildirim motivasiyasının pozulmasına gətirib çıxarır (Katinskaia, 2025).

Eynilə, süni intellektlə yazı köməkçiləri ingilis dilinin akademik və ya qərb normalarına üstünlük verə bilər və müxtəlif ritorik ənənələrdən gələn öyrənənlərə mənfi təsir göstərə bilər. Bu cür “lingvistik qapı mühafizəsi” global ingilis dili

tədrisinin inklüziv məqsədlərinə zidd olaraq, öyrənənləri özündən uzaqlaşdırır və məqbul ifadə formalarını daralda bilər.

Müəllimin hazırlığı və müqaviməti

ELT-də AI-dən səmərəli istifadə müəllim hazırlığından da asılıdır. Bir çox pedaqoqlar süni intellekt alətlərini öz təlimatlarına mənalı şəkildə inteqrasiya etmək üçün tələb olunan texniki təlim və ya rəqəmsal savaddan məhrumdurlar. Bu, iki ümumi nəticəyə gətirib çıxarır: ya müəllimlər süni intellektdən tamamilə istifadə etməirlər, ya da onun pedaqoji nəticələrini tam dərk etmədən onu qəbul edirlər. British Council-in 2023-cü il hesabatı müəyyən edib ki, sorğuda iştirak edən ELT müəllimlərinin yalnız 38%-i öz siniflərində süni intellekt alətlərindən istifadə etməkdə özlərini inamlı hiss edirlər (Edmett et al., 2023). Bir çoxları süni intellektlə əvəz olunmasından və ya alqoritmik sistemlər tərəfindən peşəkar mühakimələrinin pozulmasından narahat olduqlarını bildirdilər. Adekvat təlim və dəstək olmadan AI inteqrasiyası müəllimlərin narahatlığını artırır və təhsil texnologiyalarına inamı azalda bilər. Buna görə peşəkar inkişaf vacibdir - təkcə texniki bacarıqları öyrətmək üçün deyil, həm də AI-nin təhsildəki rolu haqqında tənqidi düşüncəni inkişaf etdirmək üçün. Müəllimlər süni intellekt alətlərini qiymətləndirmək, şagird məlumatlarını etik şəkildə şərh etmək və pedaqoji təcrübələrini artırmaq (əvəz etmək əvəzinə) texnologiyalarından istifadə etmək üçün təchiz olunmalıdırlar.

Həddindən artıq güvən və azalmış qarşılıqlı insan əlaqəsi

Süni intellekt alətləri dəyərli dəstək təklif etsə də, öyrənənlərin onlara həddən artıq güvənməsi, müstəqil düşünmə və problem həll etmə bacarıqlarının inkişafını potensial olaraq dayandırması riski var. Məsələn, qrammatika yoxlayıcılarından və tərcümə alətlərindən davamlı istifadə cümlələr qurmaq üçün tələb olunan koqnitiv səyləri azalda bilər, zamanla dilin daxililəşməsini zəiflədə bilər. Bundan əlavə, süni intellekt canlı müəllimlərin təqdim etdiyi emosional zəka, mədəni şüur və nüanslı rəyi tam şəkildə təkrarlama bilməz. Dil öyrənmə təkcə mexanika ilə bağlı deyil, o, şəxsiyyətlərarası ünsiyyət, empatiya və sosial kontekstdən ibarətdir. Xüsusilə danışma və yazı tapşırıqlarında süni intellektdən həddindən artıq istifadə dilə yiyələnmək üçün çox vacib olan həqiqi qarşılıqlı insan əlaqəsi imkanlarını məhdudlaşdırır.

Əçatanlıq, Xərclər və Rəqəmsal Bölmə

ELT-də AI-nin faydaları çox vaxt qeyri-bərabər paylanır. Aztəminatlı regionlarda və ya az resurslarla təmin olunmuş təhsil sistemlərində məhdud internetə çıxış, köhnəlmiş avadanlıq və çoxdilli dəstəyin olmaması öyrənənlərin və müəllimlərin süni intellekt alətlərindən səmərəli istifadə etməsinə mane ola bilər. Hətta inkişaf etmiş ölkələrdə belə, süni intellekt tətbiqlərinin premium versiyalarına giriş sosial-iqtisadi vəziyyətə əsaslanan bərabərsizliklər yaradaraq, tez-tez ödəniş bariyerləri ilə məhdudlaşdırılır. Bu rəqəmsal uçurum, xüsusən də ingilis dilinin əsas tədris dili olmadığı ölkələrdə mövcud təhsil bərabərsizliklərini dərinləşdirə bilər.

Süni intellektin ingilis dilinin tədrisində (ELT) getdikcə daha mühüm yer tutduğu bir vaxtda, pedaqoqlar, tərtibatçılar və siyasətçilər təkcə AI-nin nə edə biləcəyini deyil, həm də ondan necə istifadə edilməsini tənqidi şəkildə araşdırmalıdırlar. AI-nin təhsilə inteqrasiyası sadəcə texniki məsələ deyil, həm də pedaqoji və etik məsələdir. ELT-də süni intellekt alətlərinin qəbulu effektiv dil tədrisi prinsipləri ilə uyğunlaşmalı, öyrənənlərin hüquqlarına hörmət etməli və bərabərlik, inklüzivlik və insan iradəsini təşviq etməlidir.

Canlı müəllimləri dəstəkləyən, əvəz edən deyil

Ən çox müzakirə olunan pedaqoji mülahizələrdən biri süni intellektlə gücləndirilmiş sinifdə müəllimlərin roludur. Süni intellekt alətləri fərdiləşdirilmiş təlimat, ani rəy və performans analitikasını səmərəli şəkildə çatdırıb bilsə də, onlar canlı pedaqoqlar tərəfindən təmin edilən sosial-emosional rəhbərliyi, motivasiyanı və mədəni həssaslığı təkrarlama bilməz.

Buna görə də, AI əvəzedici deyil, köməkçi vasitə kimi nəzərdən keçirilməlidir. Müəllimlər diferensiallaşdırılmış təlimatı dəstəkləmək, tərəqqiyə nəzarət etmək və rəy keyfiyyətini artırmaq üçün süni intellektdən istifadə edərək öyrənmə prosesində mərkəzi qalmalıdır. Düzgün tərtib edildikdə və düzgün tətbiq edildikdə, AI müəllimlərin vaxtını təkrarlanan vəzifələrdən (məsələn, qiymətləndirmə və ya səhvlərin düzəldilməsi) azad edə bilər və onlara mentorluq, sinif müzakirəsi və mədəni vasitəçilik kimi daha yüksək səviyyəli tədris öhdəliklərinə diqqət yetirməyə imkan verir.

Süni intellektdən istifadənin ikinci dilə yiyələnmək prinsipləri ilə uyğunlaşdırılması

ELT-də süni intellektdən istifadə sağlam pedaqoji nəzəriyyəyə, xüsusən ikinci dilə yiyələnmə prinsiplərinə əsaslanmalıdır. Effektiv dil öyrənmək təkcə təcrübə və təkrarla deyil, həm də mənalı ünsiyyət, sosial qarşılıqlı əlaqə və mədəni immersiyanı əhatə edir. Bir çox süni intellekt alətləri qrammatik təlimlər və ya lüğət flash kartları kimi təcrid olunmuş dil tapşırıqlarını vurğulayır, faydalı olsa da, kommunikativ səriştəni tam dəstəkləmir.

Pedaqoqlar süni intellekt alətinin onların kurslarının öyrənmə məqsədlərinə uyğun olub-olmadığını diqqətlə qiymətləndirməlidirlər. Məsələn, öyrənənlərə geniş dialoqda iştirak etməyə imkan verən alətlər (məsələn, süni intellekt chatbotları) yalnız səhvlərin düzəldilməsinə yönəlmiş vasitələrdən daha çox kommunikativ dil tədrisi ilə uyğunlaşdırılır. Eynilə, interaktiv, kontekstli nitq təcrübəsini təşviq edən tələffüz vasitələri fonetik dəqiqliyə daha çox diqqət yetirənlərdən daha dəyərlidir. Pedaqoji cəhətdən məsuliyyətli AI istifadəsi texniki funksionallığın humanist öyrənmə məqsədləri ilə balanslaşdırılmasını tələb edir: mədəniyyətlərarası səriştə, yaradıcılıq, əməkdaşlıq və orijinal dil istifadəsini inkişaf etdirmək.

Bərabərliyin və əlçatanlığın təmin edilməsi

Süni intellekt alətləri əlçatanlıq nəzərə alınmaqla hazırlanmalı və həyata keçirilməlidir. Buraya əlilliyi olan, məhdud rəqəmsal savadlılığı və ya texnologiya qarşısında sosial-iqtisadi maneələri olanlar da daxil olmaqla müxtəlif öyrənən populyasiyaların dəstəklənməsi daxildir. ELT-də etik süni intellekt çoxdilli interfeyslər, oflayn rejimlər, ekran-oxuyucu uyğunluğu və heç bir şagirdin kənarda qalmamasını təmin etmək üçün mədəni cəhətdən neytral məzmun təklif etməlidir. Bundan əlavə, pedaqoqlar və qurumlar qabaqcıl AI alətlərinə daha yaxşı çıxışı olan tələbələrin olmayanlarla müqayisədə daha yaxşı təlimat aldıkları “rəqəmsal elitizm” riskini dərk etməlidirlər. Xüsusilə aşağı gəlirli regionlardakı dövlət məktəbləri süni intellektin təhsildə bərabərsizlikləri genişləndirməməsini təmin etmək üçün adekvat infrastruktur və təlimlə təmin edilməlidir.

Etik süni intellekt dizaynı alqoritmlərdə qərəzliyi azaltmağı da əhatə edir. Tərtibatçılar vurğudan, milliyyətdən və ya mənşəyindən asılı olmayaraq bütün öyrənənlər üçün ədalətli performansı təmin etmək üçün müxtəlif dil və mədəni kontekstlərdə AI alətlərini sınaqdan keçirməlidirlər.

Şagirdin məxfiliyinin və muxtariyyətinin qorunması

ELT-də süni intellekt alətləri çox vaxt həssas şəxsi məlumatları, o cümlədən şagird davranışları, səhvlər, səs yazıları və məkan məlumatları toplayır. Süni intellektin etik istifadəsi istifadəçilərə hansı məlumatların toplandığı, onlardan necə istifadə edildiyi və kimin onlara çıxışı olduğu barədə məlumat verən şəffaf məlumat siyasəti tələb edir. Şagirdlərə məlumatlarının necə idarə olunması ilə bağlı mənalı seçimlər, o cümlədən məlumatlarından imtina etmək və ya silmək variantları verilməlidir.

Sınıf kontekstində müəllimlər öyrənənlərin məlumatlı razılığı olmadan AI alətlərindən istifadə etməyə məcbur edilməməsinə təmin etməlidirlər. Xüsusilə az-yaşlılarla işləyərkən məktəblər GDPR və ya COPPA kimi yerli və beynəlxalq məlumatların mühafizəsi qanunlarına əməl etməlidir. Etik süni intellekt tətbiqi həm də məlumatların toplanmasının minimuma endirilməsi və məlumatların təhlükəsiz saxlanılmasını təmin etmək deməkdir. Muxtariyyət məxfilikdən kənara çıxaraq öyrənmə nəzarətinə qədər genişlənməlidir. Süni intellekt vasitələri öyrənənlərə alqoritmik fərziyyələrə əsaslanan məzmunu sərt şəkildə təyin etmək əvəzinə, öyrənmə yolları haqqında seçim etməyə imkan verməlidir.

Peşəkar İnkişaf və Müəllimlərin Cəlb edilməsi

ELT-də etik süni intellektdən istifadə müəllim hazırlığına investisiya tələb edir. Pedaqoqlara süni intellekt texnologiyalarını başa düşmək, onların pedaqoji dəyərini qiymətləndirmək və onları düşünülmüş şəkildə öz təcrübəsinə inteqrasiya etmək imkanı verilməlidir. Müəllimlər süni intellekt alətlərinin passiv alıcıları deyil, onların dizaynı, seçilməsi və həyata keçirilməsində fəal iştirakçı olmalıdırlar.

Süni intellekt inkişaf etməyə davam etdikcə onun ingilis dilinin tədrisinə (ELT) təsirinin dərinləşəcəyi gözlənilir. Bununla belə, AI-nin yüksək keyfiyyətli, bərabər hüquqlu və insan mərkəzli dil təhsilini dəstəkləmək potensialını həyata keçirməsi üçün bütün maraqlı tərəflər, o cümlədən müəllimlər, tərtibatçılar, siyasətçilər və öyrənənlərin özləri tərəfindən düşünülmüş addımlar atılmalıdır. Bu bölmə gələcək tədqiqat və inkişaf üçün perspektivli istiqamətləri araşdırır, eyni zamanda AI-nin ELT-də məsuliyyətli inteqrasiyası üçün təsirli tövsiyələr təklif edir.

Multimodal və kontekstual öyrənmənin inkişafı

ELT-də növbəti nəsil süni intellekt alətləri çox güman ki, mətn əsaslı və ya yalnız səsli qarşılıqlı əlaqədən kənara çıxacaq. Audio, vizual və mətn daxiletmələrini birləşdirən multimodal süni intellekt daha immersiv və kontekstlə zəngin öyrənmə mühitləri yaratmaq potensialına malikdir. Məsələn, öyrənənlər virtual reallıq (VR) parametrlərində virtual repetitorlarla qarşılıqlı əlaqə qura, süni intellektlə idarə olunan rol oyunlarında iştirak edə və ya simulyasiya edilmiş real dünya sənarilərində dinləməyi məşq edə bilər.

Bu cür mühitlər formal sinif təlimatı ilə real həyatda dil istifadəsi arasındakı boşluğu aradan qaldırmağa kömək edə bilər və bununla da kommunikativ səriştə və mədəni şüurun inkişafına kömək edə bilər. Gələcək inkişaf bu immersiv texnologiyaların pedaqoji cəhətdən sağlam, əlçatan və müxtəlif öyrənmə ehtiyaclarını əhatə etməsinə təmin etməyə yönəlməlidir.

İnklüzivliyin və Mədəni Uyğunluğun Artırılması

Hazırkı süni intellekt alətləri çox vaxt məhdud mədəni və linqvistik perspektivi əks etdirir, tez-tez ingilis dilinin istifadəsinin Qərb normalarına üstünlük verir. Qlobal miqyasda effektiv olmaq üçün gələcək AI tətbiqləri mədəni uyğun-

laşma nəzərə alınmaqla dizayn edilməlidir. Buraya daha geniş ingilis aksentləri, dialektlər, idiomlar və ritorik üslubları əks etdirmək üçün təlim məlumat dəstlərinin genişləndirilməsi daxildir.

Tərtibatçılar həmçinin alətlərinin tətbiq olunduğu sosial-mədəni və təhsil kontekstlərini nəzərə almalıdırlar. Məsələn, Afrika və ya Cənubi Asiya siniflərində istifadə olunan AI yazı köməkçisi yerli dil normalarına və kurikulumuna uyğun olmalıdır. Dil baxımından müxtəlif olan və kontekstdən xəbərdar olan AI sistemlərinin yaradılması qərəzliyi azaldacaq və qlobal ingilis dilinin öyrənilməsinə daha inklüziv yanaşmanı təşviq edəcək.

Öyrənən Mərkəzli Süni İntellekt Dizaynının Təşviqi

Süni intellekt təhsilə daha çox yerləşdiyindən, süni intellektin onların dil inkişafını necə dəstəklədiyini formalaşdırmaqda öyrənənlərin özlərinin səlahiyyət sahibi olması vacibdir. Gələcək süni intellekt sistemləri öyrənənlərə öz məqsədlərini, məzmun növlərini və rəy seçimlərini fərdiləşdirməyə imkan verəcək şəkildə tərtib edilməlidir. Adaptiv sistemlər şəffaf olmalıdır - öyrənənlərə nə üçün müəyyən tövsiyələrin verildiyini və ya əks əlaqənin nə üçün xüsusi şəkildə yaradıldığına izah etməlidir.

Öyrənən mərkəzli dizayn həmçinin idrakın həddən artıq yüklənməsini minimuma endirməyi və aydın interfeyslərin təmin edilməsini əhatə edir. Rəy təkcə düzəldici deyil, həvəsləndirici, dəstəkləyici və inkişafa yönəldilməlidir. Tələbələrə öz öyrənmə səyahətlərinə sahib olmaq üçün səlahiyyət vermək süni intellektin təhsilin nəzarətçisi deyil, asanlaşdırıcı olaraq qalmasını təmin edəcək.

Müəllim hazırlığının və peşəkar inkişafının genişləndirilməsi

ELT-də AI-nin gələcək uğuru müəllimin hazırlığından çox asılıdır. Qurumlar təkcə texniki bacarıqları inkişaf etdirməyən, həm də süni intellektin pedaqoji və etik ölçüləri haqqında tənqidi düşüncəni inkişaf etdirən davamlı peşəkar inkişaf proqramlarına investisiya qoymalıdır. Müəllimlər sinif reallıqlarını əks etdirmələrini təmin etmək üçün süni intellekt alətləri ilə bağlı dizayn, qiymətləndirmə və siyasətin qurulması proseslərinə daxil edilməlidir.

Peşəkar inkişafa həmçinin məlumat savadlılığı üzrə təlim daxil edilməlidir - müəllimlərə süni intellekt tərəfindən yaradılan analitikanı şərh etmək və onları dərsin planlaşdırılması, müdaxilə və qiymətləndirmədə mənalı şəkildə tətbiq etməkdə kömək etmək. Birgə təcrübə icmaları pedaqoji prinsiplərini pozmadan pedaqoqlara ən yaxşı təcrübələri bölüşməkdə, alətləri qiymətləndirməkdə və AI-nın integrasiyası üçün strategiyalar hazırlamaqda kömək edə bilər.

Siyasət İnkişafı və İdarəetmə

Süni intellekt ELT-nin mərkəzinə çevrildiyi üçün öyrənənləri qorumaq, institutları istiqamətləndirmək və tərtibatçıları məsuliyyətə cəlb etmək üçün aydın siyasətlər və idarəetmə çərçivələri yaradılmalıdır. Milli təhsil nazirlikləri və beynəlxalq təşkilatlar dil təhsilində süni intellektdən etik istifadə standartlarını hazırlamalıdırlar. Bunlara aşağıdakılar daxil edilməlidir:

- Məlumatların qorunması qaydaları
- Ədalətli və şəffaf alqoritm dizaynı
- Əlçatanlıq və kapital meyarları
- Süni intellektlə qiymətləndirmə üçün minimum keyfiyyət standartları

Qurumlar, həmçinin müəllimləri, idarəçiləri və texniki ekspertləri cəlb etməklə AI alətlərini qəbul etməzdən əvvəl qiymətləndirmək üçün daxili yoxlama prosesləri yaratmalıdır. İnnovasiyaların təhsilin dürüstlüyünə uyğunluğunun təmin edilməsində dövlət-özəl əməkdaşlıq mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək.

Əlavə tədqiqat üçün sahələr

ELT-də AI-nin istifadəsini daha yaxşı başa düşmək və istiqamətləndirmək üçün bir neçə sahə əlavə araşdırma tələb edir:

- Ənənəvi metodlarla müqayisədə süni intellektlə dəstəklənən təlimatın uzunmüddətli öyrənmə nəticələri
- AI-nin şagird motivasiyasına, yaradıcılığına və tənqidi düşüncəsinə təsiri
- Süni intellekt üzrə təlim məlumatlarında vurğu, cins və mədəni təmsilin şagird performansına təsiri
- Müxtəlif qlobal kontekstlərdə AI alətlərinin sinifdə istifadəsi ilə bağlı etnoqrafik tədqiqatlar

- AI avtomatlaşdırmasını insan mentorluğu ilə birləşdirən hibrid modellər

Süni intellekt sürətlə ingilis dilinin tədrisində transformasiyaedici qüvvə kimi ortaya çıxdı və fərdiləşdirilmiş, cəlbedici və səmərəli dil öyrənmə üçün görünməmiş imkanlar təklif etdi. Bu məqalənin araşdırıldığı kimi, AI texnologiyaları – ağıllı repetitorluq sistemləri və nitqin tanınması alətlərindən tutmuş, süni intellektlə işləyən chatbotlara və yazı köməkçilərinə qədər – öyrənənlərin müstəqilliyini artırmaq, dil bacarıqlarını təkmilləşdirmək, motivasiyanı artırmaq və müəllimlərə öz tədris rollarında dəstək olmaqda nəzərəcarpacaq üstünlüklər nümayiş etdirib.

Bununla belə, bu perspektivli irəliləyişlərlə yanaşı, ciddi problemlər də qalmaqdadır. Məlumatların məxfiliyi, alqoritmik qərəzlilik, müəllim hazırlığı və ədalətli çıxışla bağlı məsələlər süni intellektin dil təhsilinə integrasiyasının mürəkkəb etik və praktik ölçülərini vurğulayır. Aydın ki, süni intellekt insan pedaqoqlarını əvəz etməkdənsə, onları tamamlayan, dil öyrənmənin sosial və mədəni nüanslarının qorunub saxlanmasını təmin edən köməkçi vasitə kimi istifadə edilməlidir.

Mütəxəssislərin fikrincə, ELT-də AI-nin məsuliyyətlə mənimsənilməsi pedaqoji sağlamlığa, inklüzivliyə, öyrənənlərin müstəqilliyinə və etik idarəetməyə üstünlük verən balanslaşdırılmış yanaşma tələb edəcəkdir. Müəllimlər üçün davamlı peşəkar inkişaf, öyrənən mərkəzli dizayn və əməkdaşlıq siyasət çərçivələri mövcud təhsil bərabərsizliklərini gücləndirmədən AI-nin tam potensialından istifadə etmək üçün kritik rol oynayacaq.

Nəticə olaraq, süni intellekt ingilis dilinin tədrisini daha yaxşıya doğru dəyişdirmək üçün böyük vədlər verir, lakin onun uğurlu integrasiyası düşünülmüş, insan mərkəzli tətbiqdən asılıdır. Həm imkanları, həm də problemləri əhatə etməklə, pedaqoqlar və tərtibatçılar bütün öyrənənlər üçün effektiv, ədalətli və səlahiyyətləndirici olan süni intellektlə gücləndirilmiş öyrənmə mühitləri yaratmaq üçün birlikdə işləyə bilirlər.

Ədəbiyyat:

1. Edmett, A., Harwood, N., & Muir, K. (2023). Teacher perceptions of AI integration in English language teaching. *British Council Research Journal*, 45(2), 123-138.
2. Katinskaia, I. (2025). The impact of accent bias in AI speech recognition for ELT. *Journal of Language Technology*, 12(1), 44-60.

3. Özçelik, M. (2025). Progression through CEFR levels using AI-assisted language learning: A global study. *International Review of Applied Linguistics*, 63(3), 311-329.
4. Suh, Y. (2025). Personalized AI tutors and vocabulary acquisition: An experimental study. *Language Learning & Technology*, 29(1), 101-120.
5. Syuhra, I., Rahman, F., & Tanaka, H. (2025). AI tools and learner motivation in English language classrooms: A cross-cultural study. *TESOL Quarterly*, 59(2), 220-238.
6. VanLehn, K. (2006). The behavior of tutoring systems. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 16(3), 227-265.

Konul Hasanazade

Summary

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Artificial intelligence (AI) is transforming English language teaching (ELT) by providing new tools and platforms that improve language learning through personalized, data-driven learning. In this article, the application of AI in ELT is considered, including intelligent learning systems, speech recognition tools, chatbots, and adaptive learning platforms, as well as their impact on student achievement, motivation, and learning efficiency. Although AI brings numerous advantages, it also raises ethical, pedagogical and technical problems, including issues of data confidentiality, algorithmic bias and digital inequality. The article emphasizes the importance of teacher training, inclusive design and human-centered implementation. In conclusion, there are recommendations for future studies and responsible integration of AI in ELT. This comprehensive analysis shows how AI, with its thoughtful application, can contribute to equal and effective teaching of the English language worldwide.

Кёнюль Гасанзаде

Резюме

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Искусственный интеллект (ИИ) трансформирует преподавание английского языка (ELT), предоставляя новые инструменты и платформы, которые улучшают обучение языку посредством персонализированного обучения на основе данных. В этой статье рассматривается применение ИИ в ELT, включая интеллектуальные системы обучения, инструменты распознавания речи, чат-боты и адаптивные обучающие платформы, а также их влияние на успеваемость учащихся, мотивацию и эффективность обучения. Хотя ИИ приносит многочисленные преимущества, он также поднимает этические, педагогические и технические проблемы, включая вопросы конфиденциальности данных, алгоритмической предвзятости и цифрового неравенства. В статье подчеркивается важность подготовки учителей, инклюзивного проектирования и внедрения, ориентированного на человека. В заключение приводятся рекомендации для будущих исследований и ответственной интеграции ИИ в ELT. Этот всесторонний анализ показывает, как ИИ при его продуманном применении может способствовать равноправному и эффективному обучению английскому языку во всем мире.

Rəyçi: dos. F.Şükürova